

UZASADNIENIE

Powódka **G. M.** wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kwoty 12.279,09 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 września 2015r. do dnia 31 grudnia 2015r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia zapłaty oraz z kosztami postępowania w termin kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazała, że jest spadkobiercą ustawowym po zmarłym w dniu 19 lipca 2012r. H. M., a jej prawa do spadku zostały potwierdzone postanowieniem Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 18 grudnia 2013r. wydanym w sprawie o sygn. akt X Ns 808/13. W skład majątku spadkowego po wymienionym wchodziły środki znajdujące się na rachunkach bankowych założonych w pozwanym banku, na których na dzień zgonu spadkodawcy znajdowała się kwota 51.316,36 zł. Po śmierci wymienionego z jednego z kont została jeszcze wypłacona kwota 2.200 zł tytułem kosztów pogrzebu, wobec czego na rachunkach pozostała kwota 49.116,36 zł. Wskazana kwota jest jedynym elementem schedy spadkowej po H. M.. Wobec powyższego powódka wystąpiła do pozwanego o wypłatę kwoty 12.279,09 zł, odpowiadającej wysokości jej udziału w spadku, z rachunków bankowych spadkodawcy. Powódka wskazała, że w skład spadku wchodzi wyłącznie wierzytelności. Biorąc pod uwagę podzielność świadczenia, dzieli się ono stosownie do treści art. 379 par. 1 k.c. na tyle części, ile jest będących wierzycielami spadkobierców.

Pozwany nie zareagował na wezwanie do zapłaty. Stąd, powództwo jest zasadne i konieczne (k. 2-3).

Pozwany (...) **Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.** wniosł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu złożonej odpowiedzi na pozew pozwany wskazał, że w sprawie nie jest znany cały skład majątku spadkowego po H. M., nie został dokonany dział spadku, a więc nie można ustalić w jakim zakresie ułamkowym bank jest dłużnikiem w stosunku do poszczególnych spadkobierców. W ocenie pozwanego, wypłaty jednemu ze spadkobierców środków z rachunku bankowego spadkodawcy nie można było dokonać jedynie na podstawie samego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Prowadziłoby to do ominięcia przepisu art. 1037 k.c. i zagrażało podstawowym interesom pozostałych spadkobierców. Pozwany zwrócił uwagę, że wskazana w art. 379 k.c. zasada podzielności może dotyczyć tylko wierzytelności o samodzielnym charakterze. Tymczasem omawiana wierzytelność nie ma takiego charakteru, jest bowiem związana bezpośrednio z pozostałymi składnikami masy spadkowej. Zdaniem pozwanego powstaje pytanie, czy jest to w istocie jedna czy też kilka wierzytelności oraz dlaczego wierzytelność pieniężna ma być uprzywilejowana, skoro do działu np. nieruchomości potrzebne jest przeprowadzenie działu spadku. Zwrócił uwagę, że w efekcie działu spadku danemu spadkobiercy może nie przyspaść żaden udział we wierzytelności. Zgodnie z art. 1035 k.c., do wspólności majątku spadkowego oraz do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, mającej źródło w następstwie prawnym po osobie zmarłej. Spadkobiercom nie przysługuje zatem swoboda wyboru pomiędzy działem spadku i innym zdarzeniem zmierzającym do zniesienia współuprawnienia prawa majątkowego wchodzącego w skład spadku, a tym samym nie ma swobody wyboru pomiędzy działem spadku a zniesieniem współwłasności. Przedstawiając swoje stanowisko w odpowiedzi na pozew i polemizując ze stanowiskiem zawartym w pozwie, pozwany szeroko powoływał się na wypowiedzi orzecznictwa i doktryny (k. 33-46).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka G. M. jest córką H. M..

Postanowieniem z dnia 18 grudnia 2013r., wydanym w sprawie o sygn. akt X Ns 808/13 Sąd Rejonowy w Olsztynie, Wydział X Cywilny stwierdził, że powódka nabyła spadek po swoim ojcu w 1/4 części. Poza powódką, do spadku powołani zostali jeszcze jej bracia D. M. i M. M. oraz siostra J. M., którzy również nabyli prawo do udziału w 1/4 jego części.

Następnie, postanowieniem z dnia 29 października 2014r., wydanym w sprawie o sygn. akt X Ns 26/14, Sąd Rejonowy w Olsztynie oddalił wniosek G. M., złożony przez jej pełnomocnika – matkę E. M. o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

(dowód: kopia odpisu postanowienia k. 11, kopie odpisów aktów USC k. 12-13a nadto dokumenty z akt X Ns 26/14 Sądu Rejonowego w Olsztynie, w tym postanowienie z dnia 29 października 2014r. k. 168, dokumenty z akt X Ns 808/13 w tym postanowienie k. 51, odpisy aktów USC k. 3-4)

Spadkodawca H. M. posiadał w (...) Bank (...) S.A. Oddział 2 w O. rachunki bankowe:

- a) S. o nr rachunku (...), na którym w chwili zgonu znajdowały się środki w wysokości 6.276,22;
- b) Lokata terminowa progresja o nr rachunku (...) , na którym w chwili zgonu znajdowały się środki w wysokości 10.000 zł;
- c) Lokata terminowa progresja o nr rachunku (...) , na którym w chwili zgonu znajdowały się środki w wysokości 10.000 zł;
- d) Lokata terminowa progresja o nr rachunku (...) , na którym w chwili zgonu znajdowały się środki w wysokości 25.000 zł;
- e) Książeczkę Obiegową Oszczędnościową o nr (...), na którym w chwili zgonu znajdowały się środki w wysokości 40,14 zł.

Z rachunku S. w dniu 02 października 2014r. została wypłacona powódce kwota 2.200 zł tytułem kosztów pogrzebu, związanych z wystawieniem nagrobka.

W dniu 27 lipca 2015r. powódka wystąpiła do pozwanego o wypłatę środków pieniężnych po zmarłym z rachunków bankowych i lokat.

Następnie, pismem z dnia 21 sierpnia 2015r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 12.829,09 zł w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania, tytułem należnego jej udziału w pozostawionych przez spadkodawcę na rachunkach bankowych środkach pieniężnych. Pozwany odebrał wezwanie w dniu 25 sierpnia 2015r.

Przed śmiercią H. M. wynajmował lokal mieszkalny od U. R. i M. W.. Poczył nakłady na ten lokal. W chwili śmierci pozostawały w nim także stanowiące jego własność ruchomości.

H. M. zawarł z U. R. i M. W. umowę przedwstępną zakupu wynajmowanej nieruchomości, dokonując na ich rzecz wpłaty zadatku w wysokości 21 368 zł. Ponadto, wpłacił wynajmującym kaucję w wysokości 11 008 zł.

Na mocy zawartego z powódką w dniu 9 maja 2016r. porozumienia, U. R. uznała wierzytelności spadkobierczyni G. M. o zwrot zadatku, kaucji i rozliczenie dokonanych przez spadkodawcę nakładów w wysokości 11 796 zł tj. stanowiących ¼ całości należności z tego tytułu w wysokości 47 184,45 zł. U. R. uregulowała na rzecz powódki uznane kwoty.

Ponadto, w skład spadku wchodziły środki zgromadzone przez spadkodawcę w Banku (...) Funduszu Inwestycyjnym Otwartym.

Spadkodawca miał w chwili śmierci niewielkie zobowiązanie w banku (...). Przed śmiercią zaciągnął wiele zobowiązań w związku z wykupem mieszkania, jednakże wszystkie zostały uregulowane. Brak jest jakichkolwiek informacji na temat innych zobowiązań spadkodawcy.

(zaświadczenie k. 14, potwierdzenie przelewu k. 15, faktura VAT k. 16, wnioski k. 17, wezwanie do zapłaty k. 18, potwierdzenie nadania oraz odbioru k. 18, potwierdzenie transakcji k. 20, porozumienie k. 21, potwierdzenie przelewu k. 23-24, zeznania świadków E. M. k. 53v.-54, W. J. k. 70, U. R. k. 75-77).

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o przedłożone do akt dokumenty, które nie budziły wątpliwości Sądu i których prawdziwość nie została zakwestionowana.

Sąd oparł się również na zeznaniach przesłuchanych w niniejszej sprawie świadków. Sąd dał tym relacjom wiarę, bowiem znajdowały one potwierdzenie w sobie nawzajem i w zgromadzonym w niniejszej sprawie materiale dowodowym. Nie stały one również w sprzeczności z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlega uwzględnieniu.

Na wstępie należy zaznaczyć, że ustalony w niniejszej sprawie stan faktyczny w zasadzie nie był sporny.

Przedmiotem sporu pomiędzy stronami pozostawała przede wszystkim jego ocena prawna, dotycząca istnienia po stronie powódki legitymacji do samodzielnego domagania się wypłaty środków pieniężnych zgromadzonych przez spadkodawcę w pozwanym banku, w wysokości stosownej do jej udziału w spadku, **przed dokonaniem przez spadkobierców działu spadku.**

Pozwana nie kwestionowała ani wskazanej przez powódkę wysokości środków pieniężnych, ulokowanych na rachunkach bankowych spadkodawcy, ani faktu posiadania przez powódkę przymiotu spadkobiercy. Nie podważała także co do zasady istnienia po swojej stronie obowiązku zwrotu środków pieniężnych spadkobiercom.

Bezspornym pozostawał także fakt, że do działu spadku po H. M. dotychczas nie doszło oraz że istnieją obiektywne trudności w jego szybkim przeprowadzeniu (brak kontaktu z pozostałymi spadkobiercami).

Zgodnie z przepisem art. 922 § 1 k.k. prawa (w tym również – o charakterze obligacyjnym) i obowiązki majątkowe spadkodawcy **co do zasady** przechodzą z chwilą śmierci spadkodawcy na jego spadkobierców.

Zgodnie z treścią art. 725 k.c., na podstawie umowy rachunku bankowego bank zobowiązuje się względem posiadacza rachunku do przechowywania jego środków pieniężnych. Jak wynika z art. 59a ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo bankowe, **umowa rachunku bankowego, którego posiadaczem jest osoba fizyczna, niezawarta w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej, ulega rozwiązaniu z chwilą śmierci posiadacza rachunku.** Nie ulega wątpliwości, że zakres zastosowania tego przepisu obejmuje zarówno rachunki oszczędnościowe, jak rachunki terminowych lokat oszczędnościowych.

W związku z powyższym, z chwilą śmierci spadkodawcy spadkobiercy zyskują wierzytelność w stosunku do banku o zwrot środków zdeponowanych na tym rachunku. Także w przypadku tzw. depozytu nieprawidłowego, do czasu i miejsca zwrotu stosuje się przepisy o przechowaniu (art. 845 zdanie drugie k.c.), zaś zgodnie z art. 844 par. 1 k.c., **składający może w każdym czasie żądać zwrotu rzeczy oddanej na przechowanie.**

W rozpatrywanej sprawie nic nie wskazywało na fakt, aby spadkodawca był posiadaczem rachunków bankowych, związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, zwłaszcza że w chwili śmierci miał prawie 80 lat. Takich twierdzeń w niniejszej sprawie pozwany nie formułował. Zatem wywody, zawarte w załączonym do odpowiedzi na pozew artykule autorstwa A. M. (k. 45, akapit trzeci), dotyczące przekształcenia się rachunku bankowego spadkodawcy w łączny rachunek spadkobierców, z którego wypłata miałaby być w związku z tym możliwa wyłącznie na skutek zgodnej dyspozycji spadkobierców, nie dotyczą omawianego stanu faktycznego.

W niniejszej sprawie koniecznym było zatem przede wszystkim rozstrzygnięcie, czy domaganie się wypłaty zdeponowanych środków wymaga uprzedniego przeprowadzenia działu spadku, ewentualnie - łącznego współuczestnictwa wszystkich spadkobierców.

Powódka prezentowała stanowisko, iż możliwe jest dokonanie wypłaty na jej rzecz w wysokości odpowiadającej jej udziałowi w spadku twierdząc, że wchodząca w skład spadku wierzytelność, przysługująca od chwili śmierci spadkodawcy kilku osobom, ma charakter podzielny. Powoływała się w tym zakresie szeroko na orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. orzeczenia wskazane na k. 3).

Pozwana odmawiała wypłaty tej kwoty twierdząc, że do wierzytelności wchodzących w skład spadku nie stosuje się przepisów o zobowiązaniach podzielnych, zważywszy na treść art. 1035 k.c. Powołując się na wypowiedzi w orzecznictwie i piśmiennictwie zwracała uwagę na fakt, że wierzytelności są składnikami majątku spadkowego, które w ramach działu spadku sąd może przyznać tylko jednej stronie (np. uwzględniając poczynione przez spadkodawcę darowizny). Nie jest zatem wykluczone, że składnik ten nie przypadnie powódce w jakiegokolwiek części w ramach działu, co spowoduje, że pozostali spadkobiercy wystąpią z roszczeniami wobec banku.

W ocenie Sądu, istota omawianego problemu tkwi zatem w sposobie interpretacji przepisu art. 1035 k.c.

Stosownie do treści tego przepisu, jeżeli spadek przypada kilku spadkobiercom, do wspólności majątku spadkowego oraz do działu spadku stosuje się **odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych** z zachowaniem przepisów o wspólności majątku spadkowego i dziale spadku.

W świetle treści tego przepisu powstaje pytanie, czy i w jakim zakresie reguły odnoszące się do składników majątkowych przysługujących uprawnionym niepodzielnie należy odnosić do wierzytelności, mających z natury rzecz charakter podzielny. Użycie w przepisie słowa „odpowiednio” daje w tym wypadku możliwość dwojakiej wykładni gramatycznej, a tym samym nakazuje odwołanie się do dyrektyw wykładni systemowej i celowościowej.

Dokonując analizy orzecznictwa i poglądów doktryny w tym zakresie Sąd doszedł do przekonania, że należy zwrócić uwagę na następujący aspekt problemu. Zastosowanie do wspólności majątku spadkowego przepisów o współwłasności nakazuje mianowicie rozważyć, czy i w jakim zakresie dotyczy to także przepisu art. 209 k.c., pozwalającego współwłaścicielom na wykonywanie wszelkich czynności i dochodzenie wszelkich roszczeń, które zmierzają do zachowania wspólnego prawa (czynności zachowawcze). Pojęcie czynności zachowawczych jest wyjaśniane w doktrynie i orzecznictwie w odniesieniu do rzeczy przysługujących uprawnionym niepodzielnie. Jednakże gdyby odnieść je do wierzytelności pieniężnych, to wydaje się, że najlepszym przykładem czynności zachowawczej byłoby właśnie jej dochodzenie od dłużnika w całości. Takie postępowanie współuprawnionego pozwalałoby co do zasady np. na zapobieżenie upływowi terminu przedawnienia, biegnącego dla całej wierzytelności, odzyskanie świadczenia od dłużnika zagrożonego niewypłacalnością, chęć złożenia odzyskanej kwoty na wyżej oprocentowany rachunek itp. Żądanie zwrotu wkładu oszczędnościowego ulega wprawdzie przedawnieniu w terminie 10 lat, jednakże postępowanie w sprawie o dział spadku także może być długotrwałe.

Przyjęcie poglądu o konieczności stosowania do wierzytelności pieniężnych przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych nie oznacza zatem, że dłużnik ma prawo odmówić spełnienia świadczenia do rąk jednego ze współspadkobierców. Co więcej, dopuszczenie możliwości stosowania w omawianej sytuacji przepisu art. 209 k.c. zakłada, że współspadkobierca może dochodzić od dłużnika całej wierzytelności. Czynność taka jest podejmowana w interesie wszystkich spadkobierców, trudno zatem zakładać, że każdorazowo będzie ona prowadzić do ich pokrzywdzenia, choć oczywiście nie można takiej sytuacji również wykluczyć (np. gdy na etapie działu spadku okaże się, że spadkobierca który uzyskał świadczenie od dłużnika jest niewypłacalny).

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że niezależnie od sposobu interpretacji przepisu art. 1035 k.c., dłużnik ma obowiązek wypłacić powódce należące do spadku środki co najmniej w wysokości odpowiadającej wielkości jej udziału w spadku.

Na marginesie tylko należy stwierdzić, że Sąd ostatecznie podzielił stanowisko, zgodnie z którym charakter wierzytelności pieniężnych wchodzących w skład spadku nie pozwala jednak na stosowanie do nich przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych (por: orzeczenie Sądu Najwyższego z 7 listopada 1967r. w sprawie I CZ 97/67, z 2 stycznia 1975r. w sprawie III CZP 82/74, z 9 grudnia 2003r. w sprawie I PK 93/03, z dnia 07 marca 2013r. w sprawie II CZ 117/12, oraz z 22 stycznia 2015r. w sprawie I CZ 117/14). Pogląd ten znajduje szerokie oparcie w orzecznictwie, zaś jego przyjęcie nie wyklucza dokonania odpowiednich rozliczeń pomiędzy uczestnikami na etapie działu spadku.

Mając na uwadze powyższe Sąd ostatecznie doszedł do przekonania, że ustalenie składu spadku było kwestią nieistotną w niniejszym postępowaniu. Ponadto zauważyć należy, że postępowaniem właściwym dla ustalenia tego składu jest wyłącznie dział spadku. Nie zachodziła również konieczność zawiadomienia pozostałych spadkobierców o toczącym się postępowaniu w trybie art. 195 par. 2 zdanie drugie k.p.c.

W tym stanie rzeczy, na podstawie powołanych przepisów, orzeczono jak w sentencji.

SSR Anna Kabzińska